

Universal Declaration of Human Rights - Ditammari

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Oniti ba we a kpenniti kutenku yandú

Yetanfɔtɛ yie yie mɛ

Ti ɔo kenye ke tú dɛɛ te ke sɔkɛsɔke yi bo ke kutenku naati tipiiti timɔũ, dɛ tú omɔũ yi ɔo nke ɔi otɔu muwɛrimu ɲo kperɛ yĩnke,

Ti ɔo kenye ke tú isɔke ɔɔ nyo di peite koo mɔũ wee wɛntɛ ke nɔo bɛɛ ite koo wuu, ke yɛ ti bo yĩmɛ ke nkari ke dɛ tinaati ke ti naa tiɔɔti, ke ba nɔe ti mɛ mba yo mɛsemme, oniti ti dɛ ɲmanti, dɛɛ tú ketɛ,

Ti ɔo kenye ke tú oniti nɛ oniti ɲmɛ, ti tũ mbo nɔe mu titɔbɛ, ociĩri nɔe okperi ko okperi dɛ ociĩri, ke yɛ dɛmɔsikaandɛ kɔ nɔe cooti yĩnke,

Ti ɔo kenye ke tú initi wuɔ nyimɔu ɔo kenkàri ke naati keyɛ itɔbɛ kpɛi,

Ti ɔo kenye ke tú initi wuɔ kutenku yandú dɛnɛni ɔipatri kɛparku ɔi myɛɛkɛ nɛ oniti ba we, kó ɔiyetri ke tú oniti pokua oniti dɔua, mɔũ yi cãã nɛ otɔu; ke dɛɛ te ke iwuɔ nyimɔũ ɔo nkewɛnnɛ ke mɔĩ kɛbeu nɛ dɛ bo naatime tipiiti timɔũ,

Ti ɔo kenye ke tú yehɛkɛ yɛ mɔũ yɛ kari kɛwɛnnɛ mu kutenku yandú ko ɔitĩnni kɔbɛ ketú ti ɔo ke nɔe mɛnkɛ weti dɛɛ cɛnke tukunɛ oniti kó mufommu nɛ o borimɛ,

Ti ɔo kenye ke tú ti bo wɛnnɛ mɛ dinnu maɔimaa dɛɛ tukunɛ oniti kó mufommu byɛɛkɛ dɛɛ bo nte ke ti baa yetɛ kucɛ,

Iwuɔ nyimɔũ kó ɔitinni ɔidyɛɛɛ piɛɛku ke heu ketú

Oniti ba we, a kpenni ti kutenku yanda tu:

Iboti imɔũ nɛ itensaake imɔũ ɔo nkewɛnnɛ ɔinuu kɛpĩ nɔipatri ɔii ko tinaanti nɛ i yɛmmɛ kɛpã itɔbɛ ityɛ nɔe yĩnke ke nyɛ dɛɛ túmɛ oniti ko mufommu yehɛkɛ yɛmɔũ ɔwɔmɛ; oniti ba we, a cɛnke bo ɔil hei, a ɔo nke ti nyɛ ke ti kpenni.

Ditanfɔtri 1

Oniti ti pei nɔe omɔũ yi kpaatri otɔu, ke yɛ oniti ba we, o yi ɔo nɛ fɛhɔfɛ; o mɔkɛmu mɛcii kehã mɛyɛmmɛ. Ti tú nɛ ɔo kenye ti tɔbɛ mbɛ ke yie mii ba nkɔu ko otɔu ɔau.

Ditanfɔtri 2

Oniti ba we: oniti sɔua, o pɛia oniti sɔua, oniti pokua, a cɛnke tú wee boti, a feu tɛkote ɔibɔ nɔaa, a dɔu nkuyie mmaku botinkua nkua, a tũ ɲwee pɛɔitɛk boti cɛn kaa, a kari ke yũmpuraa, a ɔo nɛdawanfɛ nɛfɛa, a tú kuhɔuku nkua, dɛ yi ɔo ɲomɔũ bo ɔa ciitɛ a kperɛ yĩnke.

Ke wɛtike, ba kaa hei túɔi ke domme, omɔũ yi ɔo ke nɔa kɔnnɛ ke ɲmanti o bo ɔa byɛti a yienni mɛɛ kpɛi noyɛɛ nyoo cyɛɛ.

Ditanfɔtri 3

Oniti ba we, a niti tɔu yi ɔo nke ɔaa kakii ke ɲmanti o bo ɔa tannɛmɛ kufɔtitenniku.

Ditanfɔtri 4

Omɔũ yi ɔo nkɛɔɔ otɔu kuɔaaku ke ɲo senni; oniti mɛ nyi mɔkɛ muwɛrimu o bo fitɛmɛ otɔu koo naa nku ɔaaku.

Ditanfɔ̃tri 5

Omɔũ yi ɔo mbe ɲo ɔuku sɔ̃ntike fɛpaãpyefe tẽme, ɲo me nyi ɔo nke ɲfɛuri kukpetinkú kɔ̃mmɛ ke cĩrme.

Ditanfɔ̃tri 6

Oniti, a cẽnke bo kee byeeke a ɔo kenyẽ ɔee ci ne ɔee yi ci koomɔũ ba ɔa soute.

Ditanfɔ̃tri 7

Dikotinuú tú timɔũ kó kuɔɔpiku nku. Okoti, ɔebire, onitiɔou onitipoku, okpaati, ociiri kuhɔuku, ba wuo, ɔikotinuú ɔii o kãnke.

Ditanfɔ̃tri 8

Koomɔũ sente ɔikotinuú ke ɔaa wẽnte, a baa yĩ hũti hũti; a bo o tɔ tibeenti nti ke ɔe kó tinaantii ke nkú.

Ditanfɔ̃tri 9

Be baa na ke sɔ̃nte keɔ̃ ɲomɔu ko o kpetine yoo ko o ɔenne ɔiheĩ.

Ditanfɔ̃tri 10

Oniti ba we, ke be ɔaa yu tibeenti yoo be ɔa pĩ nne timati, ɔibeentĩnni kɔbe ɔo nke ɔaa bekemu ke ya ɔeɔomme ke ne na ke tikwuɔ.

Ditanfɔ̃tri 11

- 1. Ke be tú omɔũ caare ke mu nyi o bekenɛ keya ke mɔ̃mmwɔ̃ ɲme yoo siyaabisi nsi o tu mmu yi yẽ timati tibeenti ti bo tibate.*
- 2. Oniti kaa caare ɔemare ke sɔ nke ɔikotinuu kó ɔipatri yi tú ɔe ci, a yi ɔo nketa ɔitou; ke ɔe me mbaa sɔ̃ mbe ɔo nkeyetoo keywɔ̃ ɲa to ɔeyĩnke be ɔɔke baa tɔnte.*

Ditanfɔ̃tri 12

Omɔũ yi ɔo nketa we yi te tiinaan ti myeẽke, keyẽ, ɔe ɔ̃ me nyĩ kaa wẽnte otɔu ke ɔe yaa naa nne ɔikpanni. ɔikotipatri me nnaa mmu kekpa ndeyĩnke ke ɔe you.

Ditanfɔ̃tri 13

- 1. Oniti ba we, a bo na keyite ke ncenti a yemme ɔɔme kaa pɛensiri ɔii hei a kàri.*
- 2. Kaa me nyite kekɔte kee byeeke, ba ɔiihei kece, nkeɔee a bo na kekonnimu ɲa cyee, a ɔo ɔiimɔ̃nni.*

Ditanfɔ̃tri 14

- 1. Ke be ɔaa ɔɔ meyi ke ɔaa harine ba a yi mɔ̃ke ɔifɔ̃tɔ̃ a bo na keyite kekɔte kesɔre a me nɔɔ ɔiihei; ɔe kó ɔiihei kɔbe me nyi ɔo nke ɔaa beti.*
- 2. Be me ne yi yẽ kaa yeke ke be ɔa kwuɔ nne tipiiti timɔũ, be ɔa wuo kaa ɔɔɔri a ɔɔme.*

Ditanfɔ̃tri 15

- 1. Fɔ̃ ɲɔ̃niti, a ba ɲfou ke bo ke yi yẽ a boti tuku.*
- 2. Omɔũ yi ɔo nke yetene sɔ̃ntike ɲotɔu o ko kuboti tuku; ke weeme nne ɔɔ ne omaa o bo namu ke naanne kuboti tɛku.*

Ditanfɔ̃tri 16

1. Oniti, kaa cɛ̃nke baa nkedee, a bo na kɛpwoke yoo a yenke a mɛ nɔ̃wɛ ke ɔ̃i hã̃nne tɛcyɛ̃ɛ̃tɛ. Oniti nɛ o poku, omɔ̃ yi ɔ̃o kensei otɔu fɛnɔ̃nfɛ ke nkemmune ɔ̃i bo yatɛ ɔ̃iyyie ke nsa ke ɔ̃iborime yi maa.

2. Onitidɔu nɛ oniti poku ke bɛ ti nake ti kwuɔ otɔu mɔu tɛnke yi ɔ̃o ke nkɔ̃ ke firi bɛcwooke kɛfi ke ɔ̃ɛ fi.

3. Ne yaaro tɛcyɛ̃ɛ̃tɛ tɛ baa kóti ke tɛcyɛ̃ɛ̃tɛ yi bo kunaamunku yi bo kuboti mɛ nyi bo.

Ditanfɔ̃tri 17

1. Oniti ba we, a bo amma nɔ̃aa, ɔ̃i sũmaa, omɔu yi ɔ̃o nke nkɔ̃nne otɔu o kɛrɛ yĩ̃nke.

2. Omɔ̃ yi ɔ̃o nke sɔ̃ntɛ kɛfeetɛ otɔu kɛrɛ nɛ muwẽ̃rmu.

Ditanfɔ̃tri 18

Oniti ba we, omɔ̃ yi ɔ̃o nke nɔ̃a kɔ̃nne a yem̃mɛ mɛ ɲã̃ti kɛi; omɔ̃ ba nɔ̃a kɔ̃nne a ɔ̃um̃mɛ kuu nyeinku yoo a feum̃mɛ muu ntentaa yoo a yi ɔ̃um̃mɛ kuyie maku amɛ nyi feum̃mɛ mutaã̃ mamu kɛi kaa ɔ̃o ketikɛ, a bo youmu kuyienɔ̃um̃mɛ maku kó̃ mɛborime ke twotɛ mɛtɛmɛ; a bo amaa nɔ̃aa, ɔ̃i sũmaa, ɔ̃ikɔ̃mbɔ̃ɔ̃ti yi ɔ̃o nke nɔ̃wo ɔ̃i bo nɔ̃um̃mɛ ɔ̃ikó̃ kuyie ɔ̃iɔ̃ku yoo ɔ̃i nɔ̃aku mɛkwuɔ̃ nɔ̃i bɔ̃kɛ kɛpaã̃ nsikoo bɛcirbɛ, ke haa ɔ̃okó̃ yɛbaa nke twonko itye nɔ̃ibi, ba oniti kaa bó̃ kɛɛ byɛɛkɛ.

Ditanfɔ̃tri 19

Ba we, kaa yem̃mɛ hã̃ti a bo na ke ti bɛim̃mu omɔu mɛ mba na ke ɔ̃aa kɔ̃kɛnɛ tiyĩ̃nke; ba we, a bo na kɛbɛkɛ a ɔ̃ɔ̃ti ɲa nintɛ kɛɛ byɛɛkɛ, ke ti two ɲa mɛ nɔ̃wɛ nɛ a nintɛ tii naanti kó̃ kuboti.

Ditanfɔ̃tri 20

1. Oniti ba we, a bo namu kɛwẽ̃nne ketiiñnɛ a kɔ̃bɛ a mɛ nɔ̃ɔ̃bɛ ke ɔ̃i nake ɔ̃i kɛti; a bo namu ke mbo ɔ̃itinni a mɛ nɔ̃ɔ̃ri myɛ̃kɛ, ɔ̃inqi yem̃mɛ cɛ̃nke ba ɲa tiyɛiti, ɔ̃i cɛ̃nke ba nɔ̃ɔ̃ri mɛyɛi.

2. Omɔ̃ yi ɔ̃o nke tannɛ otɔu ɔ̃itĩ̃n ni mari myɛ̃kɛ nɛ muwẽ̃rimu koo yem̃mɛ yi ɔ̃iɔ̃.

Ditanfɔ̃tri 21

1. Oniti ba we, a ɔ̃o nke nɔ̃akɛmu a hei kó̃ mufom̃mu byɛɛkɛ kó̃ tinaanti ba kaa yi ha ɔ̃itĩ̃nni ɔ̃ii tɔ̃ kutenku ɔ̃im̃yɛ̃kɛ; a ɔ̃o ke ntee n nɛmu bɛɛ pĩ̃ nne ɔ̃imɔ̃ ɔ̃i kó̃ ɔ̃iyetri.

2. Ba we, a bo namu, ke nsa kaa kɔ̃bɛ cɛ̃nke ɔ̃aa ɔ̃ɛitɛ, kɛmpĩ̃ ɲa hei bo ncenti mɛɛ boti ke ɔ̃ɛ nsie mutɔ̃mmu yĩ̃nke.

3. Bɛkpaatibɛ ɔ̃o ke nɔ̃ɔ̃ri siheikembii ɔ̃o mɛɛ borime ɔ̃iheɪ myɛ̃kɛ; yɛpatɛ yɛɛ tu nɔ̃o nke nii cwɔ̃ weti weti ba bɔ̃kɛbɔ̃kɛ ba mbo, ke na keceetɛ ɔ̃itinni kotri kekañnɛ ɔ̃ipanni. ɔ̃ekó̃ mupaticɔ̃rimu mɔ̃nni, omɔu yi ɔ̃o ke nkɔ̃nne otɔu ke fiinko o yem̃mɛ, keyɛ̃ ɔ̃iheɪ kó̃ mɛborime yi tú̃ omɔ̃umaa kó̃mmɛ, omɔ̃koo ɲmɛ̃ɛ̃tɛ mɛ nyi tú̃ otɔ̃ kou.

Ditanfɔ̃tri 22

Oniti ba we, fɔ̃ tɛheikembite a tɛ̃nke yi ɔ̃o kɛwẽ̃tɛ ke nsenni ɲacyɛɛ; tiɔ̃awanti yi kpa a nne ɔ̃o nke yetoo kɛmɔ̃tɛ a kɛrɛ kɛpɛtɛ itye nyii bo nte kaa na kɛnyɛ ɔ̃ɛ ci nɛ ɔ̃ɛ yici; ɔ̃ɛmɔ̃ mɛmmɛ ɔ̃ɛ bo nte kaa naa ɲoniti keyɛ a fɛi yɛkɛkɛ tú̃ nɔ̃o nke ntee nyɛtɔ̃bɛ ɔ̃ɛɔ̃byɛɛkɛ. Oniti, kaa mɛ nyi cote bɛ ɔ̃ɔ̃ yi nɔ̃aa too titɔ̃uti.

Ditanfɔ̃tri 23

1. Ba we, a ɔ̃o nke mmɔ̃kɛ mutɔ̃mmu ɲa pim̃mu, ke waa ɲa ɔ̃ɔ̃mu ke mpĩ̃ ke ɔ̃ɛ ɔ̃aa naati; omɔu tu nyi ɔ̃o nke nkpa mutɔ̃mmu.

2. Bɛɛ pĩ̃ mmutɔ̃mmu mamumaa ke bɛkuute ma, bɛ tɔ̃nfeinti ɔ̃o nke mmamu.

3. Wee cēnke pīmmu mamu, o ɔo nke cu o kōnyonku; keyē ɔee bo nteme koo na ke nfou ne o cyēēte kobe ke ba ηaari.

4. Ba we, kaa ɔo a bo namu kewēnnene betōmpitibe tōbe ke ɔi hānne yentōntire ke ηmē ndinuu kefeete ɔimaa.

Ditanfōtri 24

Oniti ba we, a ɔo nke nii cute mutōmmu kehompe kekote tikweiti; a yi ɔo nke nii mpi mutōmmu kukpetinku tēhompute be me mbaa keete a ɔiiti.

Ditanfōtri 25

1. Oniti ba we, a ɔo nke nfou ke ɔe wenni kaa kōntii nnaati, fō ne ηa cyēēte kobe; a ne bo na kaa fommu ηmenni kaa yimake a yommaa a yi make tiyaati, a yi make a ɔɔɔɔ, kaa me mmɔ ηa ba na ketaa ηamaa. Wee mōnte mutōmmu, wee mɔ, kuhɔuku, okupoku yoo okuɔɔ, opokōti yoo oɔakōti, ticide ɔekewe, wee cenbo mesemme myeeke be yi ɔo nkō yoo ɔemyēēke koo nfēuri.

2. Ti ɔo nke ɔo kēnye tisaponyōti ne tibi kpei mesaaibi imɔu: opopōpōri kpeia, ipocɔutebia, ipocēmbia, ba i, i yi ɔo nkensenni.

Ditanfōtri 26

1. Oniti ba we, a ɔo nkentye, ke na kepete mecii. Omɔɔ yi ɔo nkeyieeti ke na ketanne o bire ɔakɔɔri sampɔu. Ibi imu ɔemare yi ɔo nke baa ta ɔekō ɔakɔɔri. ɔakɔɔribe bebebii bee myēēke mutōmmu ɔo nkepite tipiiti timɔɔ nɔi; bee ko yepate kpenke kpenke ke ɔo mbee ta ɔakɔɔri oɔyewe bemɔu be bo na ketamu ke be cēnke ɔo.

2. ɔakɔɔri ɔo nketwo nɔebire itye nke ɔe benke ɔe bo īme kenaa ηoni ti keyē oniti ba we, a ɔo nke nkpeni ti mufommu myēēke. ɔakɔɔri ɔo nkeɔɔ ke benitibe kee betobe tūmu ke bonkune beyemme kekɔu mbetobe mesemme, ke iboti imɔɔ kutenku yandū nɔo itobe, ke initiboti kutenku yandū kō ɔitinni ɔidyēeri dii me ηari ke ɔo kepau nyekpare ke dii na ke yepau nke kutenku narke tipiiti timɔɔ.

3. Ibi yembe bee ɔake ɔo nkenyē weti weti bebi ɔo nkepete iitye ne i ɔo nkebebii muutōmmú.

Ditanfōtri 27

1. Oniti ba we, be ɔɔ ɔa bantene a ko kuboti kō meborime; a ɔo nkebaa: nte ɔifōnni, nte ɔikūtri me nɔomme. A ɔo mbee ɔaatwo mecii kaa munkēe metwo mbetobe ke kutenku nnaati keɔimɔɔ ɔipete mesaa.

2. Be tū oniti centine ηo ɔɔu; obaribenti me nyi yari ohauti. Oniti tū mpīnne mu o mu nyo nne.

Ditanfōtri 28

ɔipatri ɔidyēeri dii ntú ba we, o ɔo nkeyetoo mu ke bōkebōke ba mbo kupiku maku; ke memme ɔake ti ba na kepete mesaa.

Ditanfōtri 29

1. Oniti ba we, kaa poo ηaboti yoo ɔitinni a bo dii myēēke a nyē kaa poo ηamaa nɔi.

2. Omɔɔ yi ɔo nkeɔɔ otɔu o yi ɔo ke bee wee ɔɔɔe omɔmmwɔɔ, keyē oniti ne oniti ηme ke ti ɔo nkenvari ke wēte keɔe titobe.

3. Fō wee yi ɔo mekɔomme a bo ntū seiηme kutenku yandū kō ɔipatri ɔidyēeri me nyē nɔe nɔomme.

Ditanfōtri 30

ɔipatri ɔi myēēke, tinaanti mati yibo ke nɔonne ɔihe i mari, ditīnni mari yoo oniti ɔo o tisenkri, kennau kewāa ηwāa, ke faari faari ke hati bōkebōke. Oniti ba we, a kpenni ti kutenku yandū.